

4. Organizace vzdělávání

Organizování je důležitá a neopomenutelná součást řízení:

- pomáhá hledat a stanovit co nejvhodnější postupy, včetně materiálního a personálního zabezpečení, pro vytvoření optimálních podmínek při naplňování zvolených cílů a záměrů;
- směřuje k vytváření a stanovení rámcových pravidel, která zajišťují dobré fungování systému, školy;
- umožňuje uspořádání života školy, které vytváří pedagogům prostor pro individualizaci vzdělávání, tedy respektování potřeb, možností a schopností jednotlivých dětí.

Organizace předškolního vzdělávání v ČR

Rejstřík škol

- Mateřské školy
- Speciální mateřské školy
- ...

Živnostenský zákon

- Zařízení jako např. denní centra, skupiny (malé velké střední) atd.

Rejstřík škol

- Veřejné
- Soukromé
- Křesťanské

Právní dokumenty

- Školský zákon
- Vyhláška č. 14/2005 Sb. o předškolním vzdělávání
- Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Školský zákon

§ 34 řeší organizaci předškolního vzdělávání. Stanoví:

- věk dětí, kterým je určeno (zpravidla od tří do šesti let),
- řediteli povinnost určit v dohodě se zřizovatelem místo, termín a dobu pro podání žádostí o přijetí dětí k předškolnímu vzdělávání pro následující školní rok a zveřejnit je,
- řediteli pravomoc rozhodnout o přijetí dítěte k předškolnímu vzdělávání, i o stanovení případného zkušebního pobytu dítěte,
- povinnost přijmout k předškolnímu vzdělávání přednostně děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky,
- obci, v níž má dítě v posledním roce před zahájením povinné školní docházky místo trvalého pobytu, povinnost zajistit mu zařazení do jiné mateřské školy, pokud ho nelze přijmout z kapacitních důvodů,
- možnost přijmout dítě k předškolnímu vzdělávání i v průběhu školního roku.

Vyhláška č. 14/2005 Sb.

§ 1 určuje podrobnosti o podmínkách provozu mateřské školy. Vymezuje, že:

- lze zřizovat mateřské školy s celodenním, polodenním a internátním provozem,
- školní rok začíná 1. září a končí 31. srpna následujícího kalendářního roku,
- předškolní vzdělávání má 3 ročníky a určuje věk dětí v jednotlivých ročnících,
- do jedné třídy mateřské školy lze zařadit děti z různých ročníků, tedy zřizovat smíšené (heterogenní) třídy,
- mateřská škola může organizovat zotavovací pobyty dětí, školní výlety a další akce související s výchovně vzdělávací činností školy,
- při přijetí dítěte do mateřské školy ředitel dohodne se zákonným zástupcem dítěte dny docházky dítěte do mateřské školy a délku pobytu.

RVP PV

Je třeba využívat:

- přirozeného toku dětských myšlenek a spontánních nápadů
- poskytovat dítěti dostatek prostoru pro **spontánní aktivity** a jeho vlastní plány.

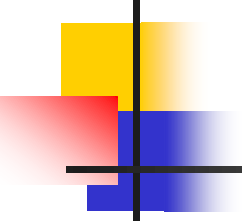
Učební aktivity by proto měly probíhat:

- především formou nezávazné **dětské hry**, kterou se dítě zabývá na základě svého zájmu a vlastní volby
- **přijímání hotových poznatků je jako cesta v učení dítěte předškolního věku nevhodná**

V předškolním vzdělávání by měly být uplatňovány *aktiviny **spontánní i řízené**, vzájemně provázané a vyvážené*, v poměru odpovídajícím potřebám a možnoštem předškolního dítěte.

Specifickou formou, vhodnou pro předškolní vzdělávání v podmínkách mateřské školy, je *didakticky zacílená činnost, která je pedagogem přímo nebo nepřímou motivovaná*, která je dítěti **nabízena** a v níž je zastoupeno **spontánní a záměrné** (cílené, plánované) učení.

Tyto činnosti mohou probíhat zpravidla
v *menší skupině či individuálně.*

**V souladu s postupujícím věkem a
vyspělostí dítěte a na základě jeho
narůstajícího zájmu o takové
činnosti přirozeně přibývá těch, na
které může navazovat
systematická školní práce**

Podmínka

- dostatečně pružný denní řád, který umožňuje reagovat na individuální možnosti dětí a jejich aktuální potřeby,
- vyvážený poměr spontánních a řízených činností v denním programu,
- dostatek času i prostoru pro spontánní hru a její dokončení,
- uplatňování individuálně přizpůsobeného adaptačního režimu při vstupu dítěte do mateřské školy,
- vytvoření prostoru pro vlastní aktivitu, experimentování dětí, jejich zapojování do organizace činností a práci svým pracovním tempem,
- umožnění individuální, skupinové, případně i frontální činnosti,
- maximální omezení spojování tříd,
- pravidelné zařazování řízených zdravotně preventivních pohybových aktivit.

Vnitřní předpisy

- *Zřizovací listina*
- *Zařazení do rejstříku škol a školských zařízení*
- *Školní řád*
- *Organizační řád*
- *Provozní řád*
- *Směrnice*

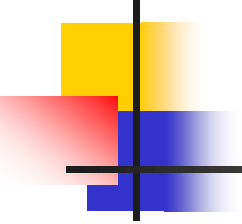
Směrnice

- směrnice pro přijímání dětí k předškolnímu vzdělávání,
- směrnice k úplatě za předškolní vzdělávání,
- směrnice o poskytování informací,
- směrnice k zajištění bezpečnosti dětí,
- směrnice k dalšímu vzdělávání pedagogických pracovníků,
- směrnice k provádění kontrolní činnosti,
- směrnice pro hospodaření s majetkem,
- směrnice pro oběh účetních dokladů.

Organizační formy

Uspořádání vzdělávacího procesu, do kterého patří vytvoření prostředí i způsob organizace činností učitele a dítěte. Mezi jednotlivými formami vzdělávání, z nichž nejužívanější jsou individuální, skupinová a frontální (hromadná

-
-
- Individuální
 - skupinová
 - frontální (hromadná)

DŘÍVE

- Převažující byla hromadná, frontální práce s dětmi realizovaná jako tzv. zaměstnání. Podle věku dětí bylo v dopoledních hodinách jedno, u předškolních dvě zaměstnání. Jejich délka byla určena s ohledem na věk dětí. Zaměstnání byla pro děti povinná.
- Obsah zaměstnání byl předem dán v rámci stanovené metodické řady v jednotlivých výchovných složkách podle Programu výchovné práce pro jesle a mateřské školy (1984). Výrazně byl založen na předávání hotových, často izolovaných poznatků dětem.
- Pokud se zohledňovala individualita dítěte, tak jen v omezené míře, snahou bylo dosáhnout u každého dítěte předepsaný „standard“.
- Skupinová práce byla uplatňována jen výjimečně, zejména při výtvarné a pracovní výchově, nebo ve smíšených třídách při rozdělení na tzv. „starší“ a „mladší“ děti.

NYNÍ

- vzdělávání má být důsledně vázáno k individuálně různým potřebám a možnostem jednotlivých dětí,
- rozvojové předpoklady a možnosti dětí předškolního věku vyžadují uplatňování odpovídajících metod a forem práce,
- významnou roli při učení sehrává spontánní sociální učení, založené na principu přirozené nápodoby,
- měly by být uplatňovány aktivity spontánní i řízené, vzájemně provázané a vyvážené,
- vhodnou formou řízené činnosti jsou didakticky zacílené činnosti, které mohou zpravidla probíhat v menší skupině nebo individuálně,
- styl vzdělávání v mateřské škole by měl být založen na principu vzdělávací nabídky, na individuální volbě a aktivní účasti dítěte,
- pedagog by měl být průvodcem dítěti na cestě poznání, ne tím, kdo je „úkoluje“ a plnění úkolů kontroluje.

(RVP PV, s. 4)

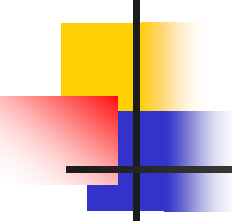
Individuální forma:

- má jasně stanovený cíl, záměr v rozvoji dítěte,
- vychází z dobré znalosti dítěte, z respektování jeho věkových a individuálních zvláštností,
- postup je u každého dítěte používán jiný, podle jeho potřeb a schopností,
- doba stanovená pro práci dítěte je volná, tzn. že trvá tak dlouho, jak dítě podle svých možností potřebuje ke zvládnutí zadaného úkolu.

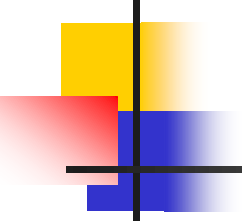
Skupinová forma:

- Jedná se o způsob, při kterém děti pracují ve skupinách o různém počtu.
- Skupiny mohou vznikat na základě různých hledisek. Tvoří je učitelka, nebo vznikají spontánně. Mohou být homogenní - skupinu tedy tvoří děti, které jsou na stejné, nebo podobné úrovni věkem nebo schopnostmi, nebo heterogenní - tedy smíšené.
- Skupiny mohou řešit buď stejné úkoly, nebo každá jiný úkol odpovídající její úrovni, případně se mohou při plnění úkolů střídat. Nejlépe jeho význam vystihují slova Vygotského „*Co dnes dokáže dítě ve spolupráci s druhými, dokáže zítra samo*“ (Fischer, 1997).

Vygotský“ *„Co dnes dokáže dítě ve spolupráci s druhými, dokáže zítra samo“*

(Fischer, 1997).

-
-
- rozvíjí schopnost spolupráce (kooperace),
 - rozvíjí sociální dovednosti, které se uplatňují jak ve společné práci, tak i při vzájemné komunikaci,
 - rozvíjí rozumové dovednosti v důsledku nutnosti vysvětlovat jeden druhému, domlouvat se, naplánovat a rozdělit si práci a řešit vzniklé problémy,
 - uplatňuje se v ní vzájemná motivace a podpora pro činnosti v důsledku zájmu nebo nadšení celé skupiny, nebo jejich některých členů (obvykle vůdčí typy),
 - umožňuje uplatnění dětí různého věku, schopností i inteligencí (7 typů inteligencí podle Gardnera),
 - děti získávají nové, procvičují a upevňují již získané poznatky a dovednosti
 - umožňuje učit se od druhých,
 - připravuje pro budoucnost, ve které bude dítě potřebovat značnou schopnost týmové spolupráce.

Hromadná forma:

- Jedná se o tradiční způsob vzdělávání, v němž učitelka pracuje hromadně se všemi dětmi ve třídě společnou formou a se stejným obsahem.
- Základním znakem je, že vzdělávací činnost ve třídě vede učitelka, která má vedoucí postavení, určuje a řídí jejich průběh.
- Práce je typická ve třídách vytvořených podle věku dětí stejné mentální úrovně. Všechny děti při ní plní vždy ve stejném čase stejné úkoly a postupují stejným, předem daným postupem. Jsou vedeny učitelkou krok za krokem a předpokládá se, že se všechny děti přizpůsobí. Pokud se tak nestane, jsou k práci donuceny.
- Ve skutečnosti se tyto děti projevují tak, že vyrušují nebo komplikují práci učitele a jsou „na obtíž“. Pro tento způsob se užívá označení frontální vzdělávání.
- Dnes již odborníci stále častěji poukazují na omezení, která hromadná forma při vzdělávání dětí přináší. Děti jsou převážně odkázány do role pasivních příjemců informací a vykonavatelů pokynů a učitelky musí vynakládat velké úsilí na jejich motivaci i udržení pozornosti.

Nevýhody:

- nezajišťuje dostatečně individualizaci, protože málo splňuje požadavek, důsledného vázání vzdělávání k individuálně různým potřebám a možnostem jednotlivých dětí,
- nenaplnuje princip vzdělávací nabídky, neumožňuje individuální volbu ani aktivní účast každého dítěte,
- zpravidla bývá založena na dominantní roli učitelky, na zadávání úkolů a kontrole jejich splnění,
- vede děti k téměř bezvýhradné poslušnosti.

Důsledky:

- nezájem velké části dětí, z nichž pro některé může být činnost příliš náročná, pro část naopak může být velmi jednoduchá, pro jiné neodpovídá jejich zájmům, takže je neupoutá,
- při nezaujetí děti vznikají problémy s jejich chováním, kdy se např. válejí, nebo jinými způsoby narušují činnost,
- učitelka pro zajištění realizace činnosti často volí neefektivní autoritativní způsoby komunikace (příkazy, zákazy, poučování, moralizování, někdy i výhrůžky),
- méně aktivní, uzavřené děti nemají šanci se prosadit, pasivně se podřizují a činnost sledují.

Vhodnost využití:

- při zprostředkování společného zážitku dětí pro plnění cílů třídního programu (návštěva ZOO, zvířecí farmy v obci, lékařského střediska, obchodu, nádraží apod.),
- při plánování činností ve třídě, pokud do něho učitelky cíleně zapojují děti (zvyšuje se tím jejich aktivita a zodpovědnost při plnění vzdělávacích cílů),
- při řešení problému, který se týká **celé třídy** (diskusní kruh),
- při realizaci komunitního kruhu, pokud ho MŠ pravidelně využívá (jeho cílem je rozvoj vztahů, vytváření soudržnosti, pocitu sounáležitosti a přijetí pro každé dítě, vytváření bezpečného klimatu třídy).

LITERATURA

HAVLÍNOVÁ, M., VENCÁLKOVÁ, E. a kol. *Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole (aktualizovaný program)*. Praha : Portál, 2006. ISBN 80-7376-061-5

KOŤÁTKOVÁ, S. *Dítě a mateřská škola*. Praha : Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1568-1

MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-7178-853-8

PŘÍHODA, V. *Ontogeneze lidské psychiky, 1.díl*. 4. vydání. Praha: SPN, 1964.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Věstník MŠMT, sešit 2, Ročník LXI, únor 2005.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Věstník MŠMT.

SMOLÍKOVÁ, K. a kol. *Pedagogické hodnocení v pojetí RVP*. Praha : VUP, 2007. ISBN 978-80-87000-10-6

ŠULCOVÁ, E. *Význam předškolního věku pro zdravý vývoj populace*. Československá psychologie, 1989, ročník XXXIII, č.2, s. 193 – 204.